

Του Σταύρου Τζίμα, [ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 21.3.2023.](#) Ήταν δώδεκα χρόνων η Χέλα Μεταλόν, όταν μια μέρα ο πατέρας της εμφανίστηκε στο σαλόνι του σπιτιού τους με ένα παλιό, άδειο ενυδρείο. Τα ψαράκια είχαν πεθάνει και η μικρή Χέλα, όπως και τα άλλα τρία αδερφάκια της, περίμεναν να τα αντικαταστήσει με άλλα.

Αντί για ψάρια, όμως, ο Χάιντς Κούνιο έβαλε μέσα μια λάμπα και «μερικά, περίεργα για τα μάτια μου, πράγματα. Ήταν ένα κομμάτι συρματοπλέγμα, ένα ποτηράκι και μέσα σ' αυτό ένα κομμάτι θάμνου, ένα ημερολόγιο, ένα παλιό κομπολόι και ένα σαπούνι!».

Ο Κούνιο, Εβραίος της Θεσσαλονίκης επιζήσας του Ολοκαυτώματος, είχε «εγκαταστήσει» στο σπίτι του το Αουσβιτς! Ήταν το ενυδρείο η πρώτη «γνωριμία» των παιδιών του με το τραύμα που κουβαλούσε μέσα του ο πατέρας τους. Ο Κούνιο πάλεψε άγρια με τον θάνατο στα στρατόπεδα συγκέντρωσης της ναζιστικής Γερμανίας και (επ)έζησε «για να μιλήσει», όπως έλεγε ο ίδιος. «Όλα αυτά αν είσαι παιδί τα ρωτάς», λέει σήμερα στην «Κ» η κόρη του Κούνιο.

«Ο μπαμπάς μπορεί να μη μας απαντούσε άμεσα, αλλά μάλλον ήθελε να μας κάνει να ρωτήσουμε. Δεν μπορώ να το εξηγήσω αλλιώς. Ρωτούσαμε, παιδάκια ακόμη, τι είναι το ένα, τι είναι το άλλο μέσα στο ενυδρείο και τελικά ήταν ένα κομμάτι της ζωής του, το πιο δραματικό. Είχε βάλει μέσα αντί για ψάρια, το ημερολόγιο στο οποίο είχε καταγράψει τις εμπειρίες του αμέσως μετά την απελευθέρωση όσο νοσηλεύόταν στο νοσοκομείο του Ερυθρού Σταυρού στο Εμπεντσε στην Αυστρία, ένα κομμάτι συρματοπλέγμα από το Αουσβιτς, ένα σαπούνι που πρέπει να ήταν από τα περίφημα “σαπούνια” που λένε ότι έκαναν τους ανθρώπους, τουλάχιστον αυτό τους είχαν πει. Και εκεί άρχισα να ρωτώ και να μαθαίνω, ήρθα σε πρώτη επαφή με το Ολοκαύτωμα και με το τι έγινε στον πατέρα μου. Μετά τα δώδεκα χρόνια μου».

Ογδόντα χρόνια συμπληρώθηκαν τούτες τις μέρες από την αναχώρηση (15 Μαρτίου 1943) του πρώτου τρένου, που μετέφερε Εβραίους της Θεσσαλονίκης με προορισμό το Αουσβιτς - Μπίρκεναου και από εκεί στον θάνατο. Η οικογένεια του δεκατετράχρονου Χάιντς Κούνιο ήταν στην πρώτη αποστολή, που σαν σήμερα ξεκίνησε για την Πολωνία. Θα ακολουθήσουν και άλλες, συνολικά 18, έως τον Αύγουστο. Μόνο 1.200 από τους σχεδόν 48.000 επέζησαν. Και εκείνοι με το που επέστρεψαν βυθίστηκαν στη σιωπή. Απέφευγαν να μιλήσουν για όσα πέρασαν, φοβούμενοι πως δεν θα τους πιστέψουν. Αισθάνονταν ότι έπρεπε να εξηγήσουν στους φίλους, στους γείτονες, στην κοινωνία, για το πώς έγινε και έζησαν εκείνοι και όλοι οι άλλοι χάθηκαν. Πώς μπόρεσαν να διαχειριστούν τα ψυχικά τραύματα που τους ακολούθησαν στην υπόλοιπη ζωή τους και δεν τους άφηναν να ξεχάσουν; Μόνον εννιά βρίσκονται ακόμη εν ζωή στη Θεσσαλονίκη και δεν είναι πλέον σε θέση να μιλήσουν λόγω προχωρημένης ηλικίας.

Από τη σημερινή σιωπηρή πορεία στη Θεσσαλονίκη θα απουσιάζουν, για πρώτη φορά, μάρτυρες του φοβερότερου εγκλήματος που διέπραξε ποτέ ανθρώπου νους. Ο Κούνιο, που με την επιστροφή του από το Αουσβιτς έγινε η «κραυγή των σιωπηλών», καθηλωμένος στο κρεβάτι σίγησε και αυτός, στα 96 του χρόνια... Όμως τα παιδιά τους ζουν και θυμούνται. Η «Κ» μίλησε με κάποια εξ αυτών για το πώς κύλησε η ζωή τους μ' έναν πατέρα ή μια μητέρα που πέρασε τόσα.

«Ο πατέρας μου βλέπει ακόμη, στα 95 του, εφιάλτες»

«Ως παιδί μεγάλωσα σ' ένα εξαιρετικά χαρούμενο σπίτι, μ' έναν πατέρα που δούλευε πολύ ως έμπορος, ενώ όταν ήταν στο σπίτι ήταν αφιερωμένος σ' εμάς. Τίποτα δεν πρόδιδε αυτό που τον είχε χαρακώσει σ' ολόκληρη τη ζωή του. Τουλάχιστον δεν το αντιλαμβανόμασταν εμείς. Πιστεύω όμως ότι μας το έκρυβε για να μη μας δημιουργήσει τραύματα», μου είπε η Χέλα Μεταλόν. «Εκ των υστέρων κατάλαβα ότι πάντα είχε εφιάλτες, το σκεφτόταν, του βασάνιζε την ψυχή. Δεκαπέντε χρόνια μετά, το '60, ο πατέρας μου πήγε μόνος του στο Αουσβιτς. Τι δύναμη ψυχής πρέπει να είχε; Τον βασάνιζε, αλλά το έκρυβε. »

Είχε μια διπλή συμπεριφορά. Εμάς προσπαθούσε να μας προστατέψει, αλλά γενικώς το έψαχνε και βασάνιζε ο ίδιος τον εαυτό του κάνοντας πρότζεκτ, όπως καταγράφοντας 37.000 ονόματα εξοντωθέντων Εβραίων της Θεσσαλονίκης, τα οποία του κρατούσαν διαρκώς το μυαλό του εκεί. Οσο μεγάλωνα τον έβλεπα να αφιερώνεται όλο και πιο πολύ στην κοινότητα και να μιλάει πιο πολύ δημόσια για το Ολοκαύτωμα. Όταν ήμουν 18 χρόνων βγήκε το βιβλίο του, “Εζησα τον θάνατο”, το οποίο στην αρχή δεν ήθελε να το βγάλει. “Ποιος θα ενδιαφερθεί, είστε καλά; νομίζετε ότι θέλουν όλοι να μάθουν για το Ολοκαύτωμα;”, έλεγε. »Μετά κατάλαβα γιατί το έλεγε και τι συνέβαινε με όσους επέστρεψαν. Διότι οι άνθρωποι αυτοί γύρισαν από τα στρατόπεδα και κανένας δεν τους πίστευε. Οι ίδιοι οι Εβραίοι, όχι μόνο δεν τους πίστευαν αλλά βίωσαν και το σύνδρομο του επιζήσαντος, τους κατηγορούσαν γιατί αυτοί γύρισαν και οι άλλοι δεν γύρισαν».

Οστόσο, το σημάδι στο χέρι, ο φοβερός αριθμός-τατουάζ, δεν μπορούσε να περάσει απαρατήρητος από τα παιδικά μάτια. «Ήταν το πρώτο πράγμα που τον ρώτησα. Μου είπε την αλήθεια, δεν μου έκρυψε τίποτα. Τον ρώτησα αν φεύγει αυτό από το χέρι και μου έλεγε “όχι, και δεν θέλω να φύγει”. »Όταν τον ρωτούσα πώς κατάφερε και επέζησε από αυτή την κόλαση, μου έλεγε κάποιες φορές ως εκ θαύματος και άλλες ότι έζησε για να μάθει ο κόσμος τι έγινε εκεί μέσα. Μας μιλούσε για τον εγκλεισμό του στο στρατόπεδο του Αουσβιτς και εκεί μπλόκαραν τα λόγια του.

Μας έλεγε ότι υπέφεραν πάρα πολύ και έζησε γιατί ήξερε γερμανικά. Γι' αυτό επέμενε να μάθουμε γερμανικά. Εγώ από πρώτη

δημοτικού μάθαινα γερμανικά. Ήθελε διακαώς να μάθουμε αυτή τη γλώσσα, ίσως επειδή αυτή τον έσωσε - και δεν τη χώνευα κιάλας». Κάποια στιγμή ο Κούνιο ξεκίνησε σταυροφορία ενημέρωσης για το Ολοκαύτωμα στα σχολεία και το εξωτερικό, στην Ευρώπη και την Αμερική. Η κόρη ήταν μαζί του σε αυτή την προσπάθεια και περιγράφει. «Η μεγάλη ώθηση γι' αυτό ήταν η συγγραφή του βιβλίου του. Εκείνο ήταν που του έβγαλε τη θέληση και το θάρρος να μιλήσει έξω. Ήταν, ξέρετε, το βιβλίο του Κούνιο η πρώτη ζωντανή μαρτυρία που βγήκε στην Ελλάδα σε βιβλίο. Κυκλοφόρησε το '80. Μετά άρχισε να πιέζει την κοινότητα να ανοιχτεί σε αυτό το θέμα, να γίνονται εκθέσεις, διαλέξεις, ομιλίες.

»Εκεί που τον είδα να ξεσπάει, ήταν στο στρατόπεδο του Εμπενζε, στην Αυστρία. Μας είχαν καλέσει για την παρουσίαση του βιβλίου και με την ευκαιρία ζήτησε να επισκεφθεί το Εμπενζε, το στρατόπεδο απ' όπου απελευθερώθηκε. Τους είχαν μεταφέρει εκεί από το Αουσβιτς με πορείες θανάτου, με τα πόδια και με τρένα σε ανοιχτά βαγόνια συνήθως. Ο πατέρας μου υπέφερε πάρα πολύ στο ορυχείο του Εμπενζε. Πιο πολύ από το Αουσβιτς. Επρεπε να δουλεύουν ατελείωτες ώρες στα ορυχεία και τις στοές για να κρύβουν τα πολεμοφόδια και τα αεροπλάνα οι ναζί. Είχε φτάσει 34 κιλά ένας άνθρωπος με ύψος 1,86 μ.

»Όταν φτάσαμε, λοιπόν στο ορυχείο μπήκαμε στη στοά όπου δούλευε. Περπατούσε μόνος του μπροστά με το μπαστούνι. Τον αφήσαμε να πάει στην άκρη, στο τέλος του διαδρόμου. Εκεί στάθηκε και με το μπαστούνι αρχίζει να βαράει τον βράχο. Εν τω μεταξύ πίσω ήμασταν όλη η οικογένεια, η μαμά, η αδερφή μου. Κοπανούσε με το μπαστούνι τον τοίχο και φώναζε: "Καταραμένη Χίτλερ πού είσαι; Εσύ έγινες σκόννη, εγώ είμαι εδώ με τα εγγόνια και τα παιδιά μου. Εσύ είσαι αυτός που καταστράφηκες". Και βαρούσε, μπαμ-μπαμ τον τοίχο. Πρώτη φορά τον είδα σε τέτοια κατάσταση.

»Το ότι ο πατέρας μου έκανε σκοπό της ζωής του να μιλήσει για το Ολοκαύτωμα, εν μέρει ήταν και η θεραπεία της πληγής του. Ποτέ όμως δεν θεραπεύτηκε εντελώς. Τώρα υποφέρει, στα 95 του, πιο πολύ από ποτέ. Υποφέρει από εφιάλτες, ξυπνάει τη νύχτα, βλέπει σφαίρες να καρφώνονται στο μαλακόνι».

Χασδάι Καπόν «Είχαν τύψεις που έζησαν»

«Με την επιστροφή τους διήνυσαν μια μακρά περίοδο πένθους σε συνδυασμό με τις τύψεις ότι αυτοί έζησαν και πεθάναν οι άλλοι, οι δικοί τους άνθρωποι. Και μόνο τα τελευταία 15-20 χρόνια, νιώθοντας ότι φεύγουν και αυτοί από τη ζωή, που ήταν οι τελευταίοι μάρτυρες, άρχισαν να μας μιλούν», λέει ο Χασδάι Καπόν, γιος του επιζήσαντος Βενιαμίν Καπόν. «Ήθελε να μεταλαμπαδεύουν στις νεότερες γενιές αυτό που έγινε εκεί και ως ένα δείγμα τιμής στους ανθρώπους που έφυγαν. Χρειάστηκε να περάσουν χρόνια για να ξεπεράσουν το πένθος και τις τύψεις τους και να προσπαθήσουν να καταγράψουν με προφορικές ή γραπτές μαρτυρίες τα γεγονότα», προσθέτει. «Ο πατέρας μου μας μίλησε σε μεγάλη ηλικία και πήγαμε μαζί στο στρατόπεδο. Ο παππούς δεν ήθελε καν να συζητιέται το θέμα». Ο Βενιαμίν Καπόν βγήκε ζωντανός από το στρατόπεδο του Μπέργκεν - Μπέλσεν και είχε μιλήσει στην «Κ» για μια σοκαριστική στιγμή, όταν αναγκάστηκαν, για να κρατηθούν στη ζωή, να φάνε πτώματα. «Εκεί δεν έβλεπες χρώμα, μόνο νεκρούς έβλεπες, όλοι πεθαμένοι σε στοίβες και στο χρώμα. Είχαμε τους νεκρούς ως μαξιλάρι, άλλος έτρωγε πεθαμένους -να μην πω ότι έτρωγα και εγώ-, δεν υπήρχε φαί, δεν υπήρχε τίποτα...».

Χρυσούλα Παλιαδέλη «Πώς να πω την αλήθεια;»

Ήταν Μεγάλη Πέμπτη και η μητέρα της κ. Χρυσούλας Παλιαδέλη-Σαατσόγλου έβαφε κόκκινα αυγά για το Πάσχα. «Θυμάμαι ότι έβαφε κλαίγοντας. Τη ρώτησα, μαμά γιατί κλαις; Γιατί οι χριστιανοί πιστεύουν ότι σαν σήμερα οι Εβραίοι σταύρωσαν τον Χριστό, μου απάντησε». Η μητέρα της κ. Παλιαδέλη, Ζαν Σαϊκάρτο, είναι Εβραία, που επέζησε του Ολοκαυτώματος, η οποία με την επιστροφή της παντρεύτηκε χριστιανό. Μια Εβραία που γύρισε από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης με βαριά τραύματα, όπως και όλοι οι άλλοι, στην ψυχή και βρέθηκε νύφη σε μια χριστιανική οικογένεια. Δεν ήταν τότε κάτι συνηθισμένο. «Για να παντρευτεί με τον πατέρα μου έπρεπε να γίνει χριστιανή, δεν υπήρχε τότε πολιτικός γάμος. Δεν ξέρω πόσο δύσκολη ήταν η απόφασή της, αλλά στη συνέχεια ήταν εντάξει απέναντι στις υποχρεώσεις της και στη μια θρησκεία και στην άλλη. Αυτή η αντίφαση μεταξύ παράδοσης και της τότε ζωής της ήταν κάτι που το κουβαλούσε. Ο παππούς μου -από τον πατέρα μου- είχε να λέει ότι "η πιο χριστιανή από τις νυφάδες μου είναι η Εβραία".

Αυτή η συνύπαρξη των δύο θρησκειών στην ίδια οικογενειακή ατμόσφαιρα έκανε καλό και σ' εμένα και στον αδερφό μου, με την έννοια ότι υπερβήκαμε τα όρια μιας συγκεκριμένης ομάδας, γίναμε λίγο πιο ανεκτικοί στη διαφορετικότητα. Βεβαίως, σε ψυχολογικό επίπεδο, το νούμερο στο χέρι, ήταν μέσα στο σπίτι μας. Μια φορά ενώ ταξίδευε στην Αθήνα με το τρένο, κάποιος συνεπιβάτης τη ρώτησε τι είναι αυτός ο αριθμός και εκείνη του απάντησε: Ο αριθμός τηλεφώνου του σπιτιού μου. Και όταν τη ρώτησα, μαμά γιατί δεν του είπες την αλήθεια, μου απάντησε: Από πού να αρχίσω και τι έπρεπε να του πω για να καταλάβει;». Εκατό χρόνων σήμερα, η Σαϊκάρτο έπαψε πια να θυμάται. Τα τελευταία χρόνια ηγείτο σε καρτσάκι της πορείας σιωπής. Ήταν η πρώτη, ίσως και η μοναδική, από όσους επέζησαν που εμβολιάστηκε κατά του κορωνοϊού, στέλλοντας ακόμη κι έτσι μήνυμα στην κοινωνία.

ΠΗΓΗ: [Καθημερινή, 21.3.2023 του Σταύρου Τζίμα](#)